

Türk Siyasal Hayatında Milliyetçi Cephe Hükümetleri (1975-1977)

The National Front Governments In Turkish Political Life 1975-1977)

Soner DURSUN *

Öz:

19. yüzyıldan itibaren Türkiye’de gelişmeye başlayan milliyetçilik hareketi Türk siyasal hayatında ki parti ve hükümetlerin üzerinde önemli bir etki bırakmıştır. 1950’lili yıllara kadar tek başına ülkeyi yöneten Cumhuriyet Halk Partisi’nin siyasi programını oluşturan altı ok’tan biri milliyetçiliktir. 1950’de iktidara gelen Demokrat Parti 10 yıl boyunca devleti yönetirken milliyetçi tepkilerin etkisinde kalarak hem Cumhurbaşkanı Celal Bayar hem Başbakan Adnan Menderes kamuoyunu bu yönde yönlendirmişlerdir. Özellikle Kıbrıs Meselesi o yıllarda Türkiye’nin milli bir davası olmuştur. 27 Mayıs 1960 tarihinde yapılan askeri darbe sürecinden sonraki dönemleri incelediğimizde özellikle Türk-Amerikan ilişkileri kötüye gittikçe ülkedeki milliyetçilik hareketlerinde artış görülmüştür. Özellikle 1964 Johnson mektubunun yayınlanmasından sonra Amerika ve NATO karşıtı gösteriler artmış milliyetçilik dalga dalga yayılmaya başladı. 1968 yılında Avrupa’daki öğrenci olayları sol hareketin güçlenmesine neden olmuştu. Öğrencilerin eylemleri Türkiye’deki sol siyasi yapısını etkilemiş benzer eylemler Üniversitelerde artış gösterdi. Bu dönemde Cumhuriyet Halk Partisi içinde ortanın solu hareketini

^{Dr.} Yeditepe Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü (Yarı zamanlı Öğretim Görevlisi), İstanbul, Türkiye, Orchid ID : 0000-0001-8830-1833. sdursunsoner@gmail.com

başlatan Bülent Ecevit 1970’li yıllarda Türkiye’deki yükselen sol’un öncüsü oldu. 1970’lerde dünyada ve Türkiye’de yükselen sol hareket tepkilere yol açmıştı. Bu tepkilerin siyasal yansımasını Milliyetçi Cephe Hükümetleri üstlenmiştir. Bu makalede Milliyetçi Cephe Hükümetlerinin Türkiye’de yükselen sol harekete karşı yapıldığı ileri sürülmekte ve bu kapsamda sokaktaki sağ ve sol çatışmasının arttığı ileri sürülmektedir.

Anahtar sözcükler : Milliyetçi Cephe Hükümetleri, Süleyman Demirel, Necmettin Erbakan, Alparslan Türkeş, Turhan Feyizoğlu

Abstract:

National movements, since 19th century, has been so significant on the political parties and governments in Turkish Political Life. Republican People’s Party’s, which ruled the state until 1950’s, one of the six principles is Nationalism. Democrat Party in 1950 ruled the state for 10 years and under the influence of nationalist reactions, both President Celal Bayar and Prime Minister Adnan Menderes had the public opinion directed in this way. In particular, the Cyprus issue became a national cause in Turkey at those years. When we examined the periods after the military coup of 27 May 1960, especially as Turkish-American relations deteriorated, nationalist movements in the country increased. Especially after 1964 Johnson letter, anti-American and anti-NATO demonstrations began to spread a wave of nationalism. In 1968, student uprisings in Europe caused the left movement to become stronger. Similar actions influenced the actions of the students left the political structure in Turkey showed an increase in Universities. During this period, the center-left Republican People’s Party movement started in the 1970s, Ecevit was rising pioneer of the left in Turkey. The effect of the nationalism on the governments until 1975’s is clearly seen. National Front Governments was founded since a reaction to the developing Leftist movements in Turkey. As evaluated in this perspective, leftist power in world and home during 1970s was reacted in Turkey. These reactions of political results were reflected by National Front Governments. In this article it is claimed that the National Front Governments were established against leftist power and then the clash between left and right increased.

Keywords : National Front Governments, Suleyman Demirel, Necmettin Erbakan, Alparslan Turkes, Turhan Feyizoglu.

Giriş : 1973 Genel Seçimleri ve Milliyetçi Cephe'nin Ortaya Çıkışı

Birinci Milliyetçi Cephe Hükümetinin ortaya çıkması 1973 yılında yapılan genel seçimlerin getirdiği olumsuz koşullardan kaynaklanmıştır. Bu siyasi karışıklığı anlayabilmek için geçmiş on yılın siyasi olaylarını kısaca irdelemek gerekmektedir.

1960 darbesinin ardından kapatılan Demokrat Parti'nin başkanı (Başbakan) Adnan Menderes ve iki bakan Fatin Rüştü Zorlu¹ ve Hasan Polatkan² idam edilmiş ve partinin tüm milletvekilleri hapse atılmıştır. Demokrat Parti'nin bu şekilde siyasi yapıdan uzaklaşması merkez sağda büyük bir boşluk yaratmış ve bu boşluğu 27 Mayısçılarla görüş ayrılığına düşmüş emekli general Rıfat Gümüşpala ve Demokrat Parti'nin bazı eski üyelerinin 11 Şubat 1961'de kurdukları Adalet Partisi ile doldurmuşlardır. 1965'teki seçimlerde parti'nin yeni genel başkanı Süleyman Demirel büyük bir başarı sağlamış oyların %52,9'unu alarak 240 milletvekili ile tek başına iktidara gelmiştir. 1969 yılında partinin oy oranında düşme olduysa da yeni seçim sistemi ile Adalet Partisi'nin oy oranı artmıştır.

1968'lerde tüm dünyada ortaya çıkan öğrenci hareketleri Türkiye'yi de etkilemiş özellikle Üniversitelerdeki öğrenci ayaklanmaları Demirel Hükümetini zor duruma düşürmüştür. Ayrıca parti içi muhalefet 1970 yılında kendini göstermiş Şubat ayı bütçe görüşmelerinde bazı A.P.'li milletvekilleri ve senatörler bütçeye red oyu vererek II. Demirel hükümetini düşürmüşlerdir. Bu ayrılıkçı hareket içerisinde yer alanlar, Ferruh Bozbeyli liderliğinde Demokratik Parti'yi kurmuşlardır. Öğrenci ayaklanmaları, işçi grevleri, Amerikan karşıtlığı artmış ve 1971'de Silahlı Kuvvetler muhtıra vererek Süleyman Demirel'i başbakanlıktan uzaklaştırmıştır. Muhtıradan sonra Cumhurbaşkanı, CHP Kocaeli milletvekili Nihat Erimi partiler üstü bir hükümet kurması için görevlendirdi. Erim hükümeti 7 Nisan 1971'de güvenoyu aldı. CHP Genel Sekreteri Bülent Ecevit bu atamanın kendisine karşı bir hareket olduğunu ileri sürerek, görevinden istifa etmiştir. Bu tavır Genel Başkan İsmet İnönü'ye bir başkaldırı niteliğindedir. (Dursun 2003 : 7-57)

Bu vaziyet karşısında İnönü'nün yakınında olan Kemal Satır ve arkadaşları Ecevit ve destekçilerini partiden uzaklaştırmak için kurultay topladılar. Kurultayda 1221 delege ve üye oy kullanmış bunlardan 709 üye Ecevit lehinde parti meclisine güvenoyu vermiştir. Satır ve arkadaşlarının bu yenilgisi üzerine İsmet İnönü 34 yıldır genel başkanı olduğu partisinden istifa etmiştir.

Genel Başkanlıktan istifa eden İsmet İnönü'nün yerine genel başkan seçmek için kurultay toplanmış ve 1416 üyeden 913'ünün katıldığı oylamada Bülent Ecevit 626 oy alarak CHP'nin genel başkanı olmuştur.

Nihat Erim'in anti-demokratik bir şekilde başbakanlığa gelmesi Demirel'i rahatsız etmişti. Demirel, Erim hükümetine AP olarak bakan vermiş olmasına rağmen oluşan bu siyasi ortamdan memnun değildi. Bu yüzden bir süre sonra Erim hükümetinden desteğini çekecek ve 3 Aralık'ta 1. Erim hükümeti istifa edecektir. 7

¹ Dışişleri Bakanı

² Maliye Bakanı

Aralık'ta Cumhurbaşkanı Sunay, II. Erim hükümetini de kurması için Nihat Erim'i görevlendirmiş ancak bu hükümetin ömrü ancak 3 ay olabilmiştir. Cumhurbaşkanı, yeni hükümeti kurması için Senatör Suat Hayri Ürgüplü'yü görevlendirmiş ancak Ürgüplü'nün bakanlar kurulu listesini onaylamamıştır. Bu gelişme üzerine Cumhurbaşkanı Ürgüplü'den boşalan Başbakanlık koltuğuna Ferit Melen³'i getirmiştir. Bu arada görev süresi dolmakta olan Cevdet Sunay'ın yerine gelecek yeni cumhurbaşkanı ülke gündemini uzunca bir süre meşgul edecektir.⁴ Melen hükümeti 11 aylık iktidarın ardından cumhurbaşkanlığı seçimlerinden sonra istifa etmiştir. Yeni Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk, hükümeti kurması için Naim Talu'yu görevlendirdi. Talu hükümeti, ülkeyi seçime kadar idare etmeyi başarmıştır.

1973 seçimlerinde Adalet Partisi'nin oy oranının düştüğü görülmektedir. Bunun nedeni parti içi çekişmeler ve muhtıra sonrası partinin yıpranmasıdır. (Komsuoğlu 2008 : 189)

1973 seçimleri sonucunda CHP % 33,8 oyla birinci parti, AP ise % 29,8 oyla ikinci parti olmuştur. Demokratik Parti'nin oyu % 11,9, Milli Selamet Partisi'nin 11,8, Cumhuriyet Güven Partisi'nin 5,3, Milliyetçi Hareket Partisi'nin ise 3,4'dü. Hükümet kurulması çok uzun sürmüştü, Fahri Korutürk sırasıyla Ecevit, Demirel ve iki kez de Talu'ya hükümeti kurma görevini vermiştir. Ecevit bu sürecin ardından ikinci kez görev verildiğinde hükümet kurabilmiştir. Yeni hükümet seçimden üç ay sonra 25 Ocak 1974'te CHP ve MSP ortaklığında kurulabilmiştir. CHP-MSP koalisyon hükümeti yaklaşık on ay sürmüştü bu süre içinde yapılan en önemli olay Temmuz ayında gerçekleştirilen Kıbrıs Barış Harekati'dir. Bu başarı Ecevit'i halkın gözünde Milli bir kahraman yapmış ve hareketin getirmiş olduğu olumlu atmosferi değerlendirmek isteyen Ecevit, hükümetten çekilerek erken seçim istemiştir.

Yeni hükümeti kurması için Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk, Sadi Irmak'ı görevlendirmiştir. Cumhuriyetçi Güven Partisi'nden dört milletvekili ile kabinede bakan olarak bulunmaktadır. Sadi Irmak hükümeti Meclis'ten güvenoyu alamamasına rağmen Milliyetçi Cephe hükümeti kuruluncaya dek iktidarda kaldı çünkü teamüllere göre yeni bir hükümet işbaşına gelene kadar eski hükümet güvenoyu almasa dahi iktidarda kalmaktaydı.

Milliyetçi Cephe Hükümetleri ile ilgili literatür incelendiğinde bu konuyla ilgili doğrudan yazılmış bir metin yoktur. Araştırmamı yaparken dönemin siyasal hayatını anlatan temel kitaplardan faydalandım. Ancak araştırmamın asıl kaynağı gazete arşivleridir. Dönemin olaylarını basın taraması yaparak ortaya koymak bu konudaki boşluğu dolduracağı ve ileride yapılacak araştırmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

³ Erim hükümetlerinde Milli Savunma Bakanlığı yapmıştır.

⁴ Dönemin Genel Kurmay Başkanı Faruk Gürler, Cevdet Sunay'dan sonra cumhurbaşkanı yapılmak istenmiştir. Hem Cumhurbaşkanı hem de Silahlı Kuvvetler, Gürler'in cumhurbaşkanı olması için büyük çaba göstermiştir. Ancak AP genel başkanı Süleyman Demirel'in engellemesinden ötürü eski oramiral Fahri Korutürk cumhurbaşkanı seçilmiştir.

Birinci Milliyetçi Cephe Hükümeti (1975-1977)

Türkiye de, 1973 seçimlerinin ardından yaşanan siyasi belirsizlik ve ekonomik kriz sokaktaki gerilimi artırmıştı; ülke sağ ve sol kamplara bölünmeye başlamıştı. Hem mecliste hem de sokaklarda ki ayrışma ülkeyi büyük bir kaos ortamına götürüyordu. Bu ortamda CHP ve karşısındaki partiler birbirlerini vatana ihanetle suçlayarak uzlaşmaz bir tavır içine girmişlerdi. Meclisteki kilitlenmeyi Adalet Partisi Genel Başkanı Süleyman Demirel çözdü. Demirel, 2 Aralık 1974 tarihinde sol karşısındaki milliyetçi partilerin birleşerek hükümet kurması gerektiğini belirtmiştir. Bu koalisyona kendilerinin verdikleri isim “Milliyetçi Cephe”dir. Demirel sağ partilere yazılı bir çağrı yapmış Demokratik Parti dışındaki partiler tarafından olumlu karşılanmıştır.⁵ DP lideri Ferruh Bozbeyli koalisyon konusunda “*Milli Cephe değil Demirel Cephesi*”(Milliyet : 16 Aralık 1974) diyerek sert eleştirilerde bulunmuştur.

Demirel’in 1971 muhtırasından sonra anti-demokratik bir şekilde siyasetten uzaklaşmasının ardından yakın bir zamanda iktidara gelebileceği pek tahmin edilmiyordu. Necmettin Erbakan’a göre ‘A.P.’nin yeniden iktidara gelmesi çok zordu. MSP olmasaydı; Demirel, 1975’te yeniden Başbakan olamazdı.(Cemal 2000 : 41)

1974-1975 yıllarına hükümet bunalımı ile girilirken öğrenci çatışmaları artmış 19 Aralık 1974 tarihinde Yıldız Devlet Mimarlık Akademisi öğrencisi Şahin Yıldız, öğrenciler arasındaki çıkan çatışmada bıçaklanarak öldürülmüştür. (Hurriyet, 21 Aralık .1974) Bu olay, 1971 muhtırasından sonra gerçekleşen ilk siyasi cinayetti. Bundan sonra solcular ve ülkücüler arasındaki çatışmalar hızla artmış, gazetelerde her gün anarşik olaylarda ölenlerin haberleri verilir olmuştur. CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit, yeni bir hükümet kuruluncaya kadar öğrenime ara verilmesini istemiş ve çıkan olaylardan Milliyetçi Cephe’yi suçlamıştır.⁶(Milliyet, 26 Ocak 1975, Milliyet 29 Ocak 1975) Buna karşılık AP Genel İdare Kurulu bir bildiri yayınlarak “*Anarşiyi CHP’nin çıkardığını, planladığını ve uyguladığını*” (Cumhuriyet, 30 Ocak.1975) öne sürmüştür.

Güvenoyu alamamış Başbakan Sadi Irmak, 1 Mart 1975’te Cumhurbaşkanı tarafından “Milli Koalisyon” hükümeti kurması için ikinci defa görevlendirilmiştir. “Milliyetçi Cephe” partileri bu görevlendirmenin başarıya ulaşmayacağını belirtmişler ve Cumhurbaşkanı Korutürk’e tepki göstermişlerdir. Milli Koalisyon hükümeti fikrine Ecevit olumlu yanıt vermiş ve her türlü desteğe hazırız demiştir. (Cumhuriyet, 30 Ocak.1975) Irmak, bütün parti liderleri ile görüşmüş ancak CHP ve DP haricinde olumlu yanıt alamamıştır. İki hafta sonunda görevinden istifa etmiştir. Korutürk, liderlerle görüşükten sonra hükümeti kurma görevini Süleyman Demirel’e vermiştir.

⁵ Birinci Milliyetçi Cephe Hükümeti, eski AP’lilerin kurmuş olduğu Demokratik Parti üzerinde de etkili olmuş ve kısa süre de partiden ayrılmalar başlamıştı. Demokratik Parti’nin koalisyona tavrı dolayısıyla 12 milletvekili MC hükümetine destek verdi bu partinin sonunu getirecekti.

⁶ Ecevit dört gün sonra verdiği demeçte öldürülen gençlerin sorumlusu olarak Milliyetçi Cephe’yi göstermiştir.

AP liderliğinde kurulacak hükümetin güvenoyu alabilmesi için dışarıdan destek alması gerekiyordu. Demirel bu desteği Demokratik Parti'den ayrılan "Dokuzlar" olarak adlandırılan 9 milletvekili ile buldu.(Tokatlı 2004 : 45)

Milliyetçi Cephe koalisyon partileri (AP,MSP,CGP,MHP), yaptıkları çalışmalar sonucunda 31 Mart 1975 tarihinde Koalisyon Protokolünü Cumhurbaşkanı'na sunmuşlardır. Buna göre, TRT'nin tarafsızlığının sağlanacağı, enflasyonla mücadele edileceği, gübre fiyatlarının indirileceği belirtilmiştir. Ayrıca, Komünizme ve her türlü anarşiye karşı tedbir alınacağı, Ahlak derslerinin, öncelikle İlahiyat Fakültesi, Yüksek İslam Enstitüsü ve İmam Hatip Okulları mezunu öğretmenler tarafından verileceği söylenmiştir.

Yeni hükümetin yapısı bazı ilginçlikleri de içinde barındırmaktaydı. İlk defa üç başbakan yardımcılığına, devlet bakanlık kadrosuyla, Necmettin Erbakan, Turhan Feyizoğlu ve Alparslan Türkeş getirilmiştir. AP koalisyon ortakları arasında en çok milletvekiline sahip parti olduğu için 30 Bakanlık'tan 16'sını almıştır. İkinci büyük parti MSP 8, CGP 4 MHP 2 bakanlık almıştır. Adalet ve İçişleri Bakanlığı gibi önemli kurumların MSP'ye verilmesi büyük tartışma yaratmış ve laikliğin temelini sarsılacağı korkusu yayılmıştır. Bakanlık dağılımında ilginç bir tablo MHP'nin iki bakanlık almasıyla ortaya çıkmıştır çünkü parlamento'da sadece üç milletvekili bulunan partinin MC hükümetinde 2 bakanlık alması Demirel'in hükümeti kurmak için verdiği tavizi kanıtlamaktadır.

31 Mart'ta MC protokolü Cumhurbaşkanı'na sunulduktan iki hafta sonra mecliste güven oylaması yapıldı. Dört oy farkla güvenoyu alan MC hükümeti 12 Nisan 1975'te kurulmuştur.⁷ (Hurriyet, 13.Nisan 1975)

MC'nin ilk icraatı, ekonomi alanında oldu. Meydanlarda köylüye verilen vaatlerden biri olan gübre fiyatlarındaki indirim, birkaç gün içinde uygulandı. Yüzde 33 oranında indirim uygulaması sonucunda 5 milyar lira devletin kasasından çıkmıştır. Türkiye, ekonomik olarak zor günler geçiriyordu özellikle Kıbrıs Harekati sonrası Türkiye'ye uygulanan ABD ambargosu ülkenin kredi ve enerji ihtiyacını karşılamasını zorlaştırmıştı. Tüm bu zorluklara karşın gübre fiyatlarında yapılan bu indirim devleti daha da zor durumda bırakacaktır.

MC hükümetinin ana konularından biri Türkiye Radyo Televizyon (TRT) olmuştur. Ecevit-Erbakan ortaklığı zamanında atanan İsmail Cem İpekçi eleştirilerin hedefindeydi. Çünkü TRT'yi sol çizgiye kaydırarak kadrolaştırdığı ve genel ahlak ilkelerine aykırı yayınların arttığı iddiaları özellikle Erbakan ve arkadaşları tarafından dile getirilmekteydi. Bu sözlere karşın Ana Muhalefet Partisi lideri Bülent Ecevit TRT olayı ile ilgili çok sert eleştirilerde bulunarak hükümetin zorbalıkla özdeşleşmiş durumda olduğunu söylemiştir.(Cumhuriyet, 11 Mayıs 1975)

Hazırlanan Bakanlar Kurulu kararnameyi ile İsmail Cem'in görevden alınması kararlaştırılarak Cumhurbaşkanı'na gönderildi. Ancak kararname Cumhurbaşkanı tarafından ilk önce reddedildi. Bunun üzerine köşke çıkan Başbakan Süleyman

⁷ 222 evet'e karşılık 218 hayır oyu verildi. 2 çekimser oy ve 4 milletvekili de oylamaya gelmemiştir.

Demirel, 12 Mayıs'ta kararnamenin Cumhurbaşkanı tarafından imzalandığını kamuoyuna duyurmuştur. (Cumhuriyet, 13 Mayıs 1975) Cephe hükümeti döneminde TRT ile ilgili tartışmalar ülke gündemini uzunca bir süre meşgul edecek önce Nevzat Yalçıntaş TRT'nin başına atanacaktır ancak Mahkemenin yürütmeyi durdurma kararı alması üzerine Yalçıntaş bu görevden istifa etmek zorunda kalacaktır. Yalçıntaş'tan sonra hükümet, TRT Kanunu uyarınca TRT yönetim kurulu üyesi Şaban Karataş bu göreve getirmiştir.⁸ MC iktidarı döneminde TRT'de yayınlanan programların muhafazakar kesime hitap eden şekilde olmaya başlaması hükümet karşıtı kişilerin tepkisini çekmişti. O dönemin muhafazakar yönetmeni Yücel Çakmaklı'nın "*Birleşen Yollar*"⁹ adlı sineması 1976 yılında TRT'de yayınlanmış ve bu yayın davalık olmuştu. (Cumhuriyet, 20 Ocak 1976)

Milliyetçi Cephe Hükümeti'nin milliyetçi – muhafazakar söylemleri ülke de rahatsızlık uyandırıyor buna paralel bazı olaylar sol kesimde büyük tepki topluyordu. 19 Mayıs kutlamalarını haber yapan Cumhuriyet gazetesi, gösterilerin sönük geçtiğini ve TRT'nin naklen yayın yapmamasını eleştiriyordu. Benzer bir haberde hükümet politikalarının gerici unsurları harekete geçirdiği söylenmiş örnek olarak, Cuma günü dükkanını kapalı tutan bir esnafın resmi gösterilmiştir.(Cumhuriyet, 20 Mayıs 1975) Koalisyon ortaklarının içinde gericilikle MSP ve kadroları daha çok suçlanıyordu. Ağustos 1975'te MSP'li Karayolları Genel Müdürü'nün Cuma günleri mesai saatlerini "Manevi ihtiyaçların karşılanması" gerekçesiyle değiştirilmesi Cumhuriyette baş sayfadana verilmekteydi.(Cumhuriyet, 17 Ağustos 1975)

Meclisteki kavga sadece CHP ve MC partileri arasında yaşanmıyordu. Hükümeti oluşturan partiler arasında da zaman zaman birbirlerini suçlayıcı ifadeler oluyordu. Temmuz 1975'te Kayseri de miting yapan Erbakan, hükümet ortağı "AP'nin başında jandarma gibi beklediklerini başında beklemeseler AP, ya davulcuya ya da zurnacıya varır" demiştir. Alparslan Türkeş ise "AP, Türkiye'yi Amerika'ya satmak istiyor" diyerek tepkisini göstermiştir. Koalisyon ortaklarının bu şekilde birbirlerini suçlaması MC hükümetinin sağlam bir temelde olmadığını göstermektedir. (Cumhuriyet, 9 Ekim 1975) Özellikle Erbakan'ın talepleri hükümetin yaşadığı bunalımı artırıyordu. 31 Mart 1975 tarihinde koalisyon kurulurken MSP'nin savunduğu 12 ilke şartının hala yürürlüğe girmemesinden şikayet ediyordu. (Milliyet, 05 Nisan 1976) Erbakan'ın 12 şartı şunlardı :

1. Okul kitaplarının ve müfredat programlarının değiştirilmesi (MSP, milli eğitimde, okul kitaplarının materyalist temele dayalı olarak hazırlandığını örneğin insanın maymundan doğduğunun çocuklara öğretildiğini, milli kültürümüze aykırı kısımlar bulunduğunu öne sürüyor ve bunların ahlaki ve manevi değerlere göre değiştirilmesi istemektedir.)

2. Kanun kuvvetinde kararnamelerle kurulan Devlet Sanayi ve İşçi Yatırım Bankası'na işlerlik kazandırılması

⁸ Şaban Karataş, 12 Aralık 1975 tarihinde görevine başlamıştır.

⁹ Başrollerinde Türkan Şoray ile İzzet Günay'ın başrollerini paylaştığı film, Bir sosyete kızıyla üniversiteli bir gencin hikayesini anlatmaktadır.

3. Türkiye’de motor sanayi, takım tezgahları sanayi gibi ağır sanayilerin MSP’ye ait Sanayi Bakanlığına bağlanması

4. Bayındırlık ve Çalışma bakanlıklarına yüksek dereceli kadrolar verilmesi

5. AP’lilere ait KİT’lere kadrolar verildiği gibi MSP’li bakanlıklara bağlı KİT kuruluşlarına da kadro verilmesi

6. SEKA ve PETKİM genel müdürleri başta olmak üzere Sanayi Bakanlığına bağlı kuruluşların genel müdürlerini değiştiren kararnamelemlerin Cumhurbaşkanlığı’nda ve Başbakanlık’ta bekletilmemesi.

7. Milli Harp Sanayi için Sanayi Bakanlığı emrine sermaye ve kadro verilmesi.

8. Asgari geçim indirimi ve katma değer vergisi kanun tasarılarının bir an önce TBMM’ye sevk edilmesi.

9. Turizm Bakanlığı’na bağlı Basın-Yayın Genel Müdürlüğü’nün Başbakanlık’a bağlanması ve MSP’li devlet bakanı tarafından tedvir edilmesi.

9. Turizm Bakanlığı’na bağlı Basın-Yayın Genel Müdürlüğü’nün Başbakanlık’a bağlanması ve MSP’li devlet bakanı tarafından tedvir edilmesi.

10. Diyanet İşleri Genel Müdürlüğü’ne MSP’nin önerdiği üç isimden birinin tayin edilmesi.

11. İmam Hatip Okullarının öğretime açılması,

12. Suudi Arabistan ve Mısır gibi İslam ülkelerinde yüksek din eğitimi gören kişilere muadelet tanınması. (Tokatlı : 60)

Erbakan’ın bu talepleri yerine getirilmedi bu yüzden hükümeti kuran partiler arasındaki çatışma günden güne arttı. Artık koalisyon ortaklarının birbirleri hakkındaki demeçleri muhalefet-hükümet arasındaki çatışmalardan farkı kalmamıştı.

MC iktidarı zamanında Erbakan’ın “Ağır Sanayi Hamlesi” en çok tartışılan sloganlardan biridir. Sanayi ve Ticaret Bakanlığını elinde bulunduran MSP, neredeyse her hafta bir temel atma töreni düzenlemekteydi. Muzaffer Ayhan Kara’ya göre Anadolu’nun dört bir yanı hayali temellerle dolmuştur. Erbakan, temel atmaktan başka bir iş yapamaz hale gelmiştir.(Kara 2004 : 163)

MC hükümeti içte ve dışta büyük sorunlar yaşarken 22 Ekim 1975’te Türkiye’nin Viyana büyükelçisi Daniş Tunalıgil 3 Ermeni militan tarafından öldürüldü. (Hürriyet, 23 Ekim 1975)

Eylemi gerçekleştirenler, 1915 yılındaki sözde Ermeni soykırımının intikamını aldıklarını dünyaya duyurdular. Örgütün ismi “Asala” (Ermeni Ulusal Kurtuluş Ordusu) idi. Aradan iki gün geçmiş bu sefer Türkiye Paris büyükelçisi İsmail Erez yine aynı şekilde öldürüldü. Asala’nın eylemleri MC hükümetini çaresiz bırakacak ve 1980’lere kadar 40 Türk diplomatın hayatına mal olacak cinayetler serisi böylece başlayacaktır.

1974 Kıbrıs barış hareketinden sonra ABD ve NATO ülkelerinin Türkiye'ye karşı olumsuz tavrı her açıdan hissedilmekteydi. Komünizm ile mücadeleyi benimseyen MC iktidarının Komünizmin merkezi olan Sovyetler ile yakın ilişkilere girmesinin nedeni Batıyla bozulan ilişkileri Sovyetler Birliği ile dengelemek içindir. Türk-Sovyet Dostluk Antlaşması ve Sovyet kredisi ile 1975 yılında yapımı tamamlanan İskenderun Demir Çelik fabrikasının açılması bu bağlamda değerlendirilmelidir. (Milliyet, 29 Aralık 1975)

1976 yılına MC hükümeti bir yandan dış sorunlarla kuşatılmış bir yandan da iç sorunların bunalımıyla giriyordu. Başbakanın aile fertlerinin yolsuzluk iddiaları, Demirel'i zor durumda bırakmıştı. Mart 1976'da Yahya Kemal Demirel, hayali ihracattan suçlu bulunmuş ve cezaevine gönderilmiştir. (Hurriyet, 7 Mart 1976) Başbakan Demirel, akrabalarının bu şekilde suçlu olmasının kendisini bağlamayacağını söylemiştir.

MC iktidarı döneminde anarşi arttıkça kamplaşma hızlanmış kamplaşma arttıkça anarşi artmıştı. Ülkedeki gelişmelerden ordunun rahatsız olduğu söylentileri yayılıyordu. Teröre karşı devletin yeni bir mekanizma işletmesini istiyorlardı. Bu mekanizmanın adı Devlet Güvenlik Mahkemeleri idi. Ancak bu projeye beklenmedik bir engel çıktı : Devrimci İşçi Sendikaları (DİSK) (Birand 2001 : 58)

DİSK'in örgütlenmesi çok başarılıydı. Özel sektör dahil yaklaşık 500 bin üyesi vardı. Toplu sözleşmelerde katı bir pazarlıkçıydı. Bu özelliğiyle işçileri harekete geçirmede çok başarılıydı. Bunu 1 Mayıs 1976 tarihinde Taksim meydanında yaptığı İşçi Bayramı (Birand : 58) ile kanıtladı. Mehmet Ali Birand'a göre Milliyetçi Cephe köşeye sıkışmıştı : *"CHP ve DİSK öylesine sert bir direniş gösterdiler ki, biri meydana diğeri mecliste, sonunda DGM yasasını engellemeyi başardılar. Bu askerler açısından en büyük ihanetti. Onların gözünde, ülke adeta teröre teslim ediliyordu."* (Birand : 59)

Mayıs 1976'da iki olay daha MC iktidarının meşruiyetini zayıflattı. Birincisi 19 Mayıs kutlamalarıdır. Ankara'daki törende MHP'ye bağlı ülkücü gençler tribünlerin büyük bir bölümünü işgal etmiş ve Alparslan Türkeş lehinde sloganlar atmaya başlamıştı. Altan Öymen bu haliyle Türkeş'i Hitler'e benzetmiş ve şunları söylemiştir : *"Başbuğ Türkeşçiler neyi kutluyorlar Mustafa Kemal'in emperyalizme karşı savaşımızı başlatmak için Samsun'a çıktığı günü mü? Cumhuriyetimizin gençlik bayramı mı? Yoksa gençlerle gençler arasında yarattıkları iç savaşın yeni bir zaferini mi?"* (Çavdar 1996 : 245)

Alparslan Türkeş ve ülkücü gençlerin tribünlerde bu şekilde şov yapması devletin zirvesinde de kriz yaratmış ve tartışma günlerce devam etmiştir.

İkinci tartışma 27 Mayıs günü yaşandı. 27 Mayıs 1960 askeri müdahale olduktan bir yıl sonra 1961 Anayasası ilan edilmişti. Bu tarihten sonra her yıl 27 Mayıs Anayasa ve Hürriyet Bayramı olarak kutlanmaya başlandı. 27 Mayıs'a ve onun getirdiği Anayasa'ya karşı olduğunu sık sık ifade eden AP Genel Başkanı Süleyman Demirel, Başbakan olduktan bir yıl sonra hükümet olarak bu bayramı kutlamış

ve destekler görünmüştür. Bu tutarsızlığı sert bir biçimde eleştirenlerden birisi de Uğur Mumcudur :”Kim kimi aldatıyor? Hangi bayramı kutluyor bu Cephe ortaklığı? Şu bayramın sahteliğine bakın. 27 Mayıs ihtilalini kutlamak Demirellere kaldı. Hem Demokrat Partinin devamı olacaklar hem de Demokrat Parti'nin yıkıldığı günde tebrikleri kabul edecekler.” (Cumhuriyet, 28 Mayıs 1976)

1976 yazında ABD ambargosu karşısında Hava Kuvvetleri'nin zaafa uğraması için İtalyanlardan F-104 S uçakları alınmaya başlanmıştı. Uçak alımı Lockheed firması aracılığıyla oluyordu. Bu dönemde Türkiye gibi birçok ülkede bu uçaklardan almaktaydı. Firma, uçak alımlarında Türkiye de dahil olmak üzere yetkili bürokratlara rüşvet verdiğini açıkladı.

Bu olay üzerine MC hükümeti harekete geçmiş ve Demokratik Parti grup başkanvekilleri Özer Ölçmen ve Mehmet Altınsoy Meclis Başkanlığına verdikleri bir araştırma önergesiyle, “ordu için, resmi veya yarı resmi kuruluşların yurtdışından ithal ettikleri mamul ve gayri mamul tüm maddeleri kapsamak üzere denetlenmesini istemişlerdir. Adalet Bakanı Müftüoğlu, İtalya'nın rüşvet verdiği isim listesi gelirse babam olsa açıklarım demiştir. (Milliyet, 26.Ağustos 1977)

Lockhead firmasının Türkiye temsilcisi işadamı Nezh Dural hakkında soruşturma açılmış ancak mahkeme kararı sonucu aklanmıştır.(Tokatlı : 55)

Bu aylarda Cumhuriyet tarihinde ilk defa bir orgeneral atanmadığı için yargıya başvuracaktır. Hava Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Emin Alpkaya hakkında açılan tahkikatın selametle yürümesi için istifa etmiştir. Teamüller gereği yerine kıdemli Orgeneral İrfan Özyaydınlı'nın atanması gerekiyordu. Ancak hükümet ordu-komuta hiyerarşisini bozarak komutanlığa Ege Eğitim Komutanı Korgeneral Cemal Engin'i görevlendirmiştir. Orgenerallik makamının korgenerallikle doldurulması Silahlı Kuvvetlerde rahatsızlığa neden olmuş ve ilk defa bir General kararın iptali için mahkemeye başvurmuştur.(Milliyet: 14 Mayıs 1976)

Yüksek Askeri Mahkeme, Hava Kuvvetleri Komutanı Korgeneral Cemal Engin'in atamasını iptal etmiş yerine Askeri Şüra üyesi ve Özyaydınlı'dan sonra ikinci kıdemde olan Orgeneral Etem Ayan Hava Kuvvetleri Komutanlığına getirilmiştir. (Hürriyet: 24.Temmuz 1976)

Birinci Milliyetçi Cephe hükümeti, yükselen sol'a karşı sağdaki dört partinin birleşmesiyle iktidara gelmişti ancak kurulduğu günden itibaren ülkedeki cepheleşme ve kavga artmış, cepheleşme arttıkça Ecevit'in liderliğindeki sol hareket yükselişe geçmiştir. 1977 yılına girildiğinde muhalefet sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği yaparak gücünü artıracak ve Birinci Milliyetçi Cephe hükümeti ; erken seçimlerin ardından iktidardan uzaklaşacaktır.

İkinci Milliyetçi Cephe Hükümeti (21 Temmuz 1977-31 Aralık 1977)

Başbakan Süleyman Demirel, 1977 yılının ilk gününde yazdığı yazıda yaptıklarını anlatmış bir bakıma halka hesap vermiştir. 42 milyonluk ülke de nüfusun her yıl 1 milyon arttığı, insanların tümüne iş bulunamadığı ve fukaralığa hala çözüm bulamadıklarından söz etmiştir. Demirel'e göre MC sayesinde hükümet yokluğu bitmiş ve demokrasi kurumu yaşayabilmiştir ve bu sayede seçimlere normal idare ile gidilebilecektir.

Ancak 1977'ye girerken Türkiye'nin şartları bu tablodan daha kötüydü. Ekonomi kötüleşmiş Merkez Bankasının çekleri yurtdışında karşılıksız çıkmaya başlamıştı. Bulgaristan parasını alamadığı için elektriği kesmiş, kesintiler günde 11 saate çıkmıştı. Irak'ta parasını alamadığından petrol vermiyordu. Doların Mart 1977'deki fiyatı 17.58 lira olmuştu. Benzin ve tüp gaz kuyrukları her gün daha da uzuyordu.(Birand: 61) Köyden kente göç hızlanmış bunun sonucunda şehirlerde büyük bir işsizlik başlamıştı.

MC iktidarı zamanında ekonominin kötüye gitmesi ve sonucunda toplumsal huzursuzluk sokaklarda hissedilir olmuştu. Hükümet'in adında bulunan Cephe kavramı toplumu sanki cephelere ayırmıştı : "Sağ ve Sol Cephe". Bu cepheleşmenin ne kadar tehlikeli sonuçlar getirebileceği 1 Mayıs 1977 tarihinde çok daha iyi anlaşıldı.

1 Mayıs, İşçi Bayramı olarak ilk defa bir yıl önce Taksim'de kutlanmıştı. 1977'deki kutlama için DİSK büyük bir çağrı yaptı : "MC'yi iktidardan indirmek." Bu çağrı ortamı gerginleştirmiş ve özellikle sağcı basın halka sokağa çıkmama çağrısı yapmıştı. Tercüman'da Ahmet Kabaklı :

"Yarın 1 Mayıs... DİSK,TİP ve CHP militanları, yarın İstanbul, Ankara ve bütün yurdu kana bulaması mümkün kışkırtma ve tecavüz hareketlerine girişebileceklerdir!.. Polisle vuruşmalar muhtemeldir, cinayetler işlenebilir, mallara canlara kıyabirirler. Taktik icabı kendi aralarında dövüşebilirler, saf vatandaşlar bu arada ölebilir. Hiç şüphe yok Maocular, Leninci dedikleri DİSK'lilere, TİP'lilere ve CHP aşırılarına... Veya Leninciler "sosyal faşist" dedikleri Maoculara saldıracaklar ve Ecevit'in taktiği ile; bunun da suçunu MHP'li MSP'li ve AP'li milliyetçilere yüklemeye kalkacaklardır."(Tercüman, 30 Nisan 1977) diyerek halkı uyarıyordu.

Olay günü belli noktalardan açılan ateş sonucu ölenler olmuş ve saldırılardan dolayı meydandaki kalabalık panikleyerek birbirini ezmeye başlamıştı. Bunun sonucunda meşhur "Kanlı 1 Mayıs" hadisesi 34 vatandaşın ölümüyle sonuçlanmıştı. MC iktidarı döneminde ülkede sağ ve sol grupların çatışmaları sonucunda her iki taraftan ölenler oluyordu. Ancak kimse böyle bir katliamı beklemiyordu. 470 kişi gözaltına alınmış olmasına rağmen kısa bir süre sonra olaylarla bir ilgileri olmadığı için serbest bırakılmışlardı. (Birand: 68)

1 Mayıs olayı, MC iktidarı için sonun başlangıcıydı. Sokaktaki korku iyice artmıştı. 1 Mayıs'tan 5 gün sonra Deniz Gezmiş ve arkadaşlarının ölüm yıldönümü

nedeniyle birçok aile çocuklarını okula göndermemiş benzer bir katliam olacak korkusu yaşamıştır.(Milliyet: 7 Mayıs 1977)

5 Haziran 1977'de yapılacak seçimler halk için bir umut olmuştu. Seçim kampanyası renkli görüntülere sahne oldu. Özellikle Ecevit'in mitingleri çok coşkulu geçiyordu. Bu coşku sandıklara yansımış ancak CHP'nin tek başına iktidarı için beklenen sayıya ulaşamamıştı.

Seçimlerde, CHP 213, AP 180, MSP 24, MHP 16, CGP 3, DP 1 milletvekili alıyor. CHP seçimlerde yüzde 41'in üzerinde oy alarak birinci parti olmasına rağmen salt çoğunluğu (226) milletvekilinden 13 eksiktir. AP, yüzde 36'nın üzerinde oy alarak önceki seçime göre oy oranını arttırmıştır. Necmettin Erbakan'ın MSP'si 1973 seçimlerine oranla büyük oy kaybetmişti. 1973 seçimlerinde yüzde 11,80 oy oranına sahipken bu oran 1977 seçimlerinde yüzde 8'lere gerilemiştir. MSP'nin geçmişte CHP ortaklığı tabanda büyük tepki toplamıştı. İslami çizgideki bir partinin sol bir parti ile işbirliğine gitmesini taban kabullenememişti. Ayrıca Cephe hükümeti döneminde iktidar ortağı olarak MSP yıpranmıştı. MHP ise ülkedeki anarşi ortamından fayda sağlamış oylarını arttırmıştı. Sol kesime tepki oylarının tamamı MHP'ye gitmişti. Önceki seçimde yüzde 3 civarında oy alan parti 1977 seçimlerinde oy oranını yüzde 6 lara çıkarmıştı. Bu seçimler, iki partinin siyasetten yok olmasına neden oldu : Demokratik Parti ve Cumhuriyet Güven Partisi. DP, 73 seçimlerinde yüzde 11 civarında oy alarak 45 milletvekiline sahipti. Turhan Feyizoğlu liderliğindeki parti, AP ve Cephe hükümetine karşı sert muhalefet etmiş ve parti içinde huzursuzluklara neden olmuştu. 1977 seçimlerinde yüzde 1.85 oy oranı ile sadece üç milletvekili çıkarmıştır. CGP ise Cephe hükümetinin ortaklarından biriydi. Yüzde 5,26 oy oranına sahipken bu oran yüzde birlere gerilemiştir. (Seçim sonuçları için bkz: www.belgenet.net) İki partinin bu derece oy kaybına uğraması halkın koalisyon hükümetlerinden sıkıldığı ve tek parti yönetiminde iktidar istediğini göstermektedir. Ancak halkın bu isteği mümkün olmayacak ; ülke yeni koalisyonlara ve yeni siyasi belirsizliklere doğru yolacaktır. Siyasette yaşanan bu belirsizlikler, 12 Eylül 1980 askeri müdahalesine zemin hazırlayacaktır.

14 Haziran 1977'de, Cumhurbaşkanı, seçimden en çok milletvekili çıkaran CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit'e hükümeti kurma görevini verdi. AP, MSP, MHP, ve DP liderleriyle görüşen Ecevit koalisyon için hepsinden olumsuz yanıt aldı. Bunun üzerine bir CHP azınlık hükümeti kurdu. CHP'nin güvenoyu alabilmesi için parti dışından 13 oy alabilmesi gerekiyordu. Demirel, sağ partilerden birinin CHP'ye destek olmasını engellemek için sert beyanatlarda bulundu : *"Milletin sola teslim etmediği iktidarı kim sola teslim ederse, iki cihanda vebal altındadır."*(Günaydın: 12 Haziran 1977) Demirel'in bu çağrısı fayda etmiş ve Azınlık hükümeti dışardan destek alamamıştı. Güvenoyu oylamasına kadar geçen bir aylık sürede TRT Genel Müdürü görevden alınmıştı. Ayrıca ülkücü gençlerin yetiştiği komanda kampları da kapatılmıştı. 4 Temmuz da Ecevit'in azınlık hükümeti güvenoyu alamayınca, Korutürk, 4 Temmuz'da hükümeti kurması için Demirel'e görev vermiştir. MHP ve MSP ile görüşen Demirel, II. MC hükümetini kurmuş ve yeni hükümet 1 Ağustos'ta güvenoyu almıştır.

II. MC kabinesi üç partiden oluştu. (AP, MSP, MHP), I. MC'de olduğu gibi önemli Bakanlıklar MSP ve MHP'ye¹⁰ geçince Demirel'e karşı ciddi bir muhalefet başlayacaktır. Kabinenin ilanından sonra Kamran İnan atanmış olduğu Enerji Bakanlığında istifa etmiştir.¹¹ Bu sorun II. MC hükümetinin ne kadar hassas bir denge üzerine kurulduğunun göstergesi olmuştur.

Demirel'in güvenoyu aldıktan sonra karşılaştığı ilk sorun, Kara Kuvvetleri Komutanı'nın atanması oldu. Hiyerarşik olarak 1. Ordu Komutanı'nın göreve atanması gerekirken hükümet, 3. Ordu komutanı Ali Fethi Esener'i tercih etmişti. Kararnameyi Cumhurbaşkanı 30 Ağustos'a kadar imzalamayınca her üç komutan emekli olacak ve Kara Kuvvetleri Komutanı olarak Ege Ordu Komutanı Kenan Evren atanacaktır.(Arcayürek: 180)

Hükümetin ana gündem maddesi anarşik olaylardı. Hükümet kurulduktan sadece 15 gün içerisinde 26 kişi öldürülmüştü.(Milliyet: 06 Ağustos 1977) Yeni İçişleri Bakanı (MSP) Korkut Özal, "Anarşinin iki ay içinde biteceğini, bu sorunun yalnız hükümetin sorunu değil tüm ülkenin sorunu olduğunu belirtmiştir. Bu yüzden herkesin hükümete gerekli yardımı yapmasını istemiştir.(Hürriyet, 14 Ağustos 1977)

İkinci en önemli mesele ekonomik sıkıntıydı. Ekonomi geçen iki yıl boyunca daha da kötüleşmiş böylece yapılan yeni zamlar halkı daha da fakirleştirmiştir. II. MC'nin Ağustos ayında Tekel ürünlerine yaptığı zam, rekor seviyelerdeydi. Küçük Yeni Rakı'ya yüzde 100 zam yapılarak 20 liradan 40 liraya, Kısa Maltepe'nin fiyatı ise 7.5 liradan 10 liraya çıkarılmıştı.(Cumhuriyet: 16 Ağustos 1977) İkinci zam paketi Eylül ayında açıklandı. Buna göre benzinden mazota, demirden çimentoya yeni zamlar yapıldı. Muhalefet yapılan zamlara büyük tepki göstererek sendikaları sokaklarda eyleme çağırıyordu. Ekonominin kötü hali hükümete tasarruf tedbirleri aldırıyor bu tedbirler gazetelere ilginç başlıklar halinde yansiyordu. 20 Ağustos'ta iki tasarruf tedbiri şunlardı : 75 Wattlık ampül yerine 60 Wattlık ampül kullanılması ve Yurtdışına çıkışların iki yılda bire indirilmesi.(Milliyet: 20 Ağustos 1977) Türk ekonomisinin kötü hali yabancı basında da yer buluyor 12 Ağustos tarihli bir makalede International Reports dergisi : "Zorlayıcı önlemler alınmazsa 12 ay içinde Türkiye ekonomisinin çökeceğini"(International Reports: 12 Ağustos 1977) ileri sürüyordu. Ekonomideki bu karamsar tabloya rağmen Başbakan Demirel halka umut vaat etmeye devam ediyordu. Kendisine mazot olmadığını soran bir gazeteciye "Buyur istediğin kadar bulalım" "Türkiye batmıyor çıkıyor" demiştir. (Milliyet: 03 Eylül 1977)

Haziran ayında yapılan genel seçimlerin ardından Aralık 1977'de belediye seçimleri yapıldı. Seçimlerde CHP büyük bir başarı göstermiş büyük şehirlerin hepsinde seçimin galibi olmuştur. Seçimlerin ardından AP'den istifalar ardı ardına gelmiştir.

¹⁰ MSP 8 MHP 5 Bakanlık almıştır.

¹¹ Kamran İnan, Dışişleri Bakanlığı talep etmiş kabul edilmeyince istifasını vermiştir. Bir hafta sonra istifasını geri çekmiştir.

Bülent Ecevit tarihe meşhur Güneş Motel¹² olayı diye geçecek 13 AP'li milletvekili ile pazarlığa girmiş ve Bakanlık sözü vererek anlaşmışlardır. 22 Aralık'ta meclis başkanına gensoru veren CHP, 1977'nin son gününde 228 güvensizlik, 218 güven oyuyla II. MC hükümetini düşürmüştür.(Cumhuriyet, 01 Ocak 1978)

Sonuç:

Seçimlerde birinci parti yeterli miktarda oy alamamışsa partiler koalisyon kurarak devleti yönetirler. Türkiye, bu bağlamda koalisyon hükümetlerini çok tecrübe etmiş bir ülkedir. Ancak koalisyon hükümetlerinin şimdiye kadar başarılı bir yönetim getirip getiremediği sürekli tartışılmıştır.

Makalemizin konusu olan Milliyetçi Cephe Hükümetleri, Türkiye'nin en tartışmalı koalisyonlarından birisidir.

Özellikle sol hareketin yükselişini engelleme gayesiyle sağdaki partilerin bir araya gelip hükümet kurması bir çözüm getirmemiş aksine sol hareket iki yılın sonunda oy oranını daha da artırmıştır.

Bu dönemi tartışmalı kılan konulardan ilki 12 Eylül Askeri Müdahalesidir. Askeri müdahaleye giden süreç bu iktidar döneminde yaşanan siyasi belirsizliklerden kaynaklanmıştır. MC iktidardan çekildikten sonra ülke daha da karanlık iki yıl geçirdi. Siyasi cinayetler, katliamlar ve ekonomik sıkıntılar ülkeyi yaşanmaz hale getirdi. Anarşi ortamı arttıkça güvenlik açığı oluşmuş güvenlik açığı oluştuğça askerler müdahale etmek için uygun bir ortam bulmuşlardır.

Türkiye'deki güvenlik açığını tek başına MC iktidarına yüklemek yeterli bir yorum olmayacaktır. Çünkü ülkedeki iç dinamikler, her zaman dış faktörlerin etkisiyle büyüyüp gelişmiştir. Bu bağlamda ABD'nin İslam ülkeleri üzerindeki "Yeşil Kuşak" projesi, İran'daki İslami devrim ve Sovyetlerin Afganistan'ı işgali bu bağlamda değerlendirilmelidir.

Üç yıllık MC iktidarında CHP ile hükümeti oluşturan partiler arasındaki çatışmalar halkı çok germiştir. Ülke adeta sağ ve sol kamplara bölünmüş ve gençler arasındaki çatışmalar her gün ölümlerle sonuçlanmıştır.

Gerginlik sadece CHP ile sağ partiler arasında yaşanmamış hükümeti oluşturan partilerin arasındaki çatışmalar devleti işlemez hale getirmiştir.

Türk siyasal hayatında Milliyetçi Cephe Hükümetleri 1970'li yılların en önemli olgularından biridir. Bu dönemin olayları, ekonomik krizleri, siyasi cinayetleri ve 12 Eylül Askeri Müdahalesine giden süreç MC hükümetleri ile birebir ya da dolaylı olarak birbirine bağlantılıdır.

¹² Güneş Motel'de AP'den istifa eden 13 milletvekili ile Bülent Ecevit mevcut hükümeti düşürüp yeni bir hükümet kurulması için anlaşmışlardır.

Kaynakça:

Kitaplar:

ARCAYÜREK, Cüneyd. (1985) *Demokrasinin Sonbaharı 1977-1978*, Ankara: Bilgi Yayınevi.

BİRAND, Mehmet Ali, Hikmet Bila, Rıdvan Akar, (2001) *12 Eylül Türkiye'nin Miladı*, İstanbul: Doğan Kitap Yayınları.

CEMAL, Hasan, (2000) *12 Eylül Günlüğü; Tank Sesiyle Uyanmak*, İstanbul: Everest Yayınları.

ÇAVDAR, Tevfik, (1996) *Türkiye'nin Demokrasi Tarihi*, Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.

DURSUN, Davut, (2003) *12 Mart Darbesi*, İstanbul: Şehir Yayınları.

KARA, Muzaffer, (2004) *Türk Siyasal Yaşamında 1961 sonrası Bir Olgu : koalisyonlar*, İstanbul: Otopsi Yayınları.

KOMŞUOĞLU, Ayşegül, (2008) *Türkiye Siyasetinde Bir Lider :Süleyman Demirel*, İstanbul: Bengi Yayınları.

TOKATLI, Orhan, (2004) *Güvercinli Yıllar*, İstanbul, Doğan Kitap Yayınları.

Gazeteler:

Cumhuriyet, 30 Ocak 1975

Cumhuriyet, 11 Mayıs 1975

Cumhuriyet, 13 Mayıs 1975

Cumhuriyet, 20 Mayıs 1975

Cumhuriyet, 17 Ağustos 1975

Cumhuriyet, 9 Ekim 1975

Cumhuriyet, 20 Mayıs 1976

Cumhuriyet, 28 Mayıs 1976

Cumhuriyet, 16 Ağustos 1977

Cumhuriyet, 1 Ocak 1978

Günaydın, 12 Haziran 1977

Hürriyet, 21 Aralık 1974

Hürriyet, 13 Nisan 1975

- Hürriyet, 23 Ekim 1975
Hürriyet, 7 Mart 1976
Hürriyet, 2 Mayıs 1976
Hürriyet, 24 Temmuz, 1976
Hürriyet, 14 Ağustos 1977
International Reports, 12 Ağustos 1977
Milliyet, 16 Aralık 1974
Milliyet, 26 Ocak 1975
Milliyet, 13 Mart 1975
Milliyet, 29 Aralık 1975
Milliyet, 2 Mayıs 1976
Milliyet, 14 Mayıs 1976
Milliyet, 5 Nisan 1976
Milliyet, 7 Mayıs 1977
Milliyet, 6 Ağustos 1977
Milliyet, 20 Ağustos 1977
Milliyet, 26 Ağustos 1977
Milliyet, 3 Eylül 1977
Tercüman, 30 Nisan 1977
www.belgenet.net